

ФУНДАМЕНТАЛНАТА ОНТОЛОГИЯ КАТО УНИВЕРСАЛНА НОЕТИКА. ЧАСТ И ЦЯЛО. DASEIN И SEIN

Стоян Бъчваров

Първата ми хипотеза е, че Хайдегер следва феноменологико-онтологическият модел на Хусерл, или моделът на света, който трябва да има смисъл за нас е ноетико-ноематичен. Феноменологическата онтология има две основни части: универсална ноетика, която характеризира мисловните форми, чрез които осмисляме света и универсална ноематика, която ни дава представа за мислените неща. За Хайдегер две са цялостите, с които може да се опише светът Sein и Dasein. Първото е цялото на ноемите, а второто цялото на ноезите. Хайдегер следва Хусерл точка по точка, част по част, но решава да изобрети чисто нова терминология, с която да стопи дистанцията между философствания и предмета на философията. Та нали съдбата на Европа (Abendlandes) е да отговори на въпроса на всички въпроси – въпросът за смисъла на битието (вж. Heidegger, GA. 40, 1983, §11, S. 40), а европейците да осъзнаят своето същностно съществуване като философи, което предполага конструирането на нови концепти, чиято цел е да направят философстването работа на живот и смърт.

Втората хипотеза е, че Хайдегер следва формално онтологическия модел на Хусерл, основава на базовите категории на Хусерл част и цяло и третата хипотеза е, че Хайдегер продължава със следването на метода на феноменологическата редукция. Цялото на мисленето, ако то е автентично цяло, трябва да се стреми към цялото (битието) на съществуването. Всяка една цялост е самостоятелна, може да съществува сама по себе си, разбира се, притежава и съдържание, което е неотделимо от нея. Всички биващи (Seiendes) неща са съдържание на битието (Sein), а битието е основание на всичко биващо. Категориите служат за характеризиране на съществуващото, но съществува още една обособима цялост, цялостта, която можем да бъдем самите ние, чиято цел е да разкрие смисъла на битието. Dasein, наличното битие, човешкото битие (Сартр), Бъденето – ето-

на (Д. Зашев) е това, което е способно да разкрие смисъла на цялото на биващото. Като биващо Dasein е част от битието, но е единственото биващо, което може да мисли за основанията на биващото, единственото съществуващо, което може да бъде обособено като цялост, и ако за биващото трябва да задаваме въпроса “Какво?”, то за Dasein е необходимо да задаваме въпроса – “Кой?”. Съдържанията на Dasein не можем да характеризираме с категории, а с екзистенциалии. При Хусерл съдържанията на трансценденталния Аз се носят от ноези, ала за Хайдегер Аз-ът е жива личност и за това не може да бъде описвана абстрактно. Така ноетиката на Хусерл се превръща във фундаментална онтология.

Автентичността, истинскостта (Д. Зашев) на Dasein е свързана с бъденето – личност, с бъденето собствено себе си. Dasein може да бъде автентично или неавтентично, но винаги запазва своята структура. Личността съществува в осъществяването на интенционалните актове. Тя не е вещ (вж. Хайдегер, 2004, с. 45). Дори във модуса на неавтентичност (неистинскост) Dasein има способността да чувства, да бъде зает, да се наслаждава на нещо. Dasein винаги живее с някакви мисловни форми. И все пак неговата задача е от нещо онтично да се превърне в нещо онтологично, а средноватата делничност, в която живее не е неговия истински начин на битие. Целта на човека е да пита отново и отново – “Какво?”, “Кой?”. С питането Хайдегер замества първия етап от феноменологическата редукция на Хусерл – “епохето”. Светът трябва да бъде заговорен, попитан. Именно питането е това, което ни изтръгва от делничността. И все пак пътят към онтологичната цялост на човека е свързан с въпроса за битието на цялото. Човекът е словесно същество, а способността му да говори го прави същество способно да събира съществуващото в себе си. И ако се опитва да събира съвкупността от съдържания в едно цяло, то той е автентичен, интенционален. Ако остава при фрагментираните съдържания, то той пропада, става неавтентичен, дистанционален. Разбира се, първоначалната цел е да се направи аналитика на средноватото Dasein.

Dasein е интенционално по своята същност, то е винаги In-der-Welt-sein (Бъдене-в-света). Основната устроеност на битието на Dasein е Бъденето-в-света. Като нещо светово, което може да бъде

запитвано с въпроса “Кой?”, Dasein може да се отнася към другите съществуващи неща, може да се среща с тях, погрижва се за тях. Човешкото битие е не само битие в света, но и битие със свят. Другите неща съществуват, но са “...без свят...” (Хайдегер, 2004, с. 50), не могат да се срещат по между си. Dasein е нещо налично, също както останалите неща в света, но неговата наличност или фактичност е различна. Фактичността на факта на битието на Dasein, Хайдегер нарича “фактуалност”. Бидейки В-Битие (In-Sein), човекът има работа с нещо, изготвя нещо, отглежда нещо, отказва, губи, предприема, налага, разпитва, разглежда, обсъжда..., т.е. има начина на битие на погрижването (Besorgen). Той замества термина на Хусерл интенция с термина грижа (Sorge). Битието на Dasein е грижа. Dasein като In-der-Welt-sein е интенционално по своята същност, то винаги се грижи за нещо – погрижва се за вещите, обгрижва другите и т.н. По принцип Хайдегер бяга от абстрактния концептуален апарат на Хусерл, опитвайки се да открие адекватни понятия, които да описват вътрешния духовен живот на човека или човечността (Menschlichkeit) на човека. Поставянето на същността на човека като трансцендентално Аз е доста дистанцирано. Човекът е живо духовно същество и термина Dasein трябва да представи духовната изявеност на това съществуващо. Понятието Dasein също трябва да ни покаже, че духовността на човека е обособимо цяло в друго цяло, В-Битието (In-Sein). Цяло, което е екзистенциал (вж. Хайдегер, 2004, с. 49). Битието на Dasein насочено към света е по същество погрижване (вж. Хайдегер, 2004, с. 51). Познанието се осъществява в иманентния свят на мислещото същество и излиза навън като заговаряне за нещо, обсъждане на нещо, Бъденето-ето-на остава като Бъдене-ето-навън (**als Dasein draußen**). Хайдегер се опитва да се справи със солипсизма на Хусерл. За Хайдегер мисленето за нещо, обсъждането на “света” и т.н. всичко това са форми на Sorge, които са модуси на Dasein в неговото битие в света. Човекът може да познава само доколкото е част от света, но познанието трябва да има по-дълбок онтологически смисъл, знанието е обвързано с логос-а, а последният свързва частта и цялото. Още веднъж Хайдегер загатва, че всяко нещо трябва да се познава в светлината на неговите основания, познанието от онтично (субект-обектно) трябва да се превърне в онто-

логично. ”Субект и обект обаче не се покриват примерно с Бъденето-ето-на и свят.”(Хайдегер, 2004, с. 53). Познанието е модус на битието на Dasein като In-der-Welt-sein. В света човешкото духовно битие първо се среща с природата, това е първата задача на философията- да се опише феноменологически света, да се експлицира и понятиено – категориално да се фиксира битието на наличното вътре в света съществуващо. Автентичното Dasein винаги се грижи за онова, което присъства във вида Welt. Да се съберат фрагментите на цялото, както в план на едновременност, така и в плана на последователните времеви моменти. Първото, до което се докосва Dasein са самите вещи. Преди да пита за битието, човекът се среща с подръчното. Вещите като присъстващи вътре в света са това при което човек най-първо и най-често се задържа.

Хайдегер се опитва да се откъсне от чисто теоретичната философия и да създаде една нова философска система с чисто практическа насоченост. Да това, с което най-напред се срещаме са вещите. Последните са част от битието, но са това, с което свикваме да боравим, някои от тях са и значими за нас т.е. те са ценностно натоварени. Ние най-напред общуваме с биващото (Umgang mit Seiendem) като боравим с него в едно употребяващо погрижване, предтеоретично. В света ние се срещаме най-първо с вещите (die Dinge), с които боравим, но ги познаваме, употребявайки ги, а не като ги описваме теоретично.”На само “теоретически” гледащия право напред към вещите поглед му липсва разбирането за подръчност” (Хайдегер, 2004, с. 60). Знанието за заобикалящите ни вещи придобиваме дотолкова, доколкото ставаме вещи и умели по отношение на тях. Подръчното е най-напред срещащото се в погрижването биващо. Хайдегер нарича това “срещащо се в погрижването биващо” – пособие (Zeug.). То служи за нещо, употребява се, препраща към нещо. Пособието е винаги нещо “за да”. В “за да “ се съдържа препращане към нещо друго. Пособията са онези съдържания, които ни дават връзката с природно наличното. Начинът на битие на пособието, Хайдегер нарича, подръчност. Вещите, с които боравим, доколкото препращат към нещо друго, дават вътрешната връзка между отделните неща в света. ”Връзката на пособията просветва... като постоянно, поначало вече съзряно в обгледа цяло. С това цяло обаче се вестява светът.”(Хайде-

гер, 2004, с. 64). Между съзнанието като погрижване и света се създава посредник – пособията. Последните могат да бъдат инструменти, знаци или думи. С пособията човек си служи “За да”(Um-zu) “Та да” (Dazu) – те ни препращат винаги конститутивно към наличното, това, което е вече заварено като видно (Vorscheinkommt). Ако за Хусерл частта има значение, а цялото смисъл, то за Хайдегер подръчното, изработените от хората пособия и природните вещи, има значене (Be-deuten). Подръчното влиза в съ-отношения помежду си и цялото на тези съотношения на това значене е наречено значност (Bedeutsamkeit). Само цялото т.е. Sein притежава смисъл, частите значене, а пространствено-времевите фрагменти значност, само ако едно философстващо съзнание може да събере фрагментите от пространството и времето, то може да разкрие смисъла на цялото. Имало е време, в което философите са мислили природата като тъждествена с битието. Природата, вътре-световото биващо е собствено подръчното. Подръчното е онази протяжност, която противостои на мисленето. И която е най-близка до средноватото Dasein. Но природата и битието по никакъв начин не са тъждествени. Вътре-световото биващо е част от природата, а природата е фрагмент на битието. Само чрез съзерцанието може да се схване истински биващото. Съзерцанието е начин за достигане до вътре-световото биващо. Първото, което влиза в съзерцанието е протяжната вещь, а над нея се настрояват слоевете на света. Пособието, което препраща към света има място (Platz). Dasein, най-вече автентичното няма място, то навсякъде е у дома си (“Die Philosophie ist eigentlich Heimwech, ein Trieb überall zu Hause zu sein”).(Heidegger, Gesamtausgabe, B. 29/30, 1983, S. 7)). Той дарява себе си на битието, на няма конкретно място в него, защото е обладан от мощта му. Вещта и човека са напълно различни, но разбирането на света започва от отделната подръчна вещь. Джеф Малпас смята, че проблемът за мястото е основен във философията на М. Хайдегер (вж. Malpas, J. E., 2006, р. 1). Но ако трябва да говорим за топология при Хайдегер, то задължително е необходимо да кажем, че неговата философия е вид реизъм. Но при него само и единствено вещите имат място, те са подръчни, те ни препращат към други вещи и така ни разкриват света, а след това и битието. Но към Хайдегер трябва да се подходи по друг начин. Той като

ученик на Хусерл се придържа плътно не само към неговия ноетико-номатичен модел, но и към концепциите му за частта и цялото и смисъла и значението. И ако за Хусерл една вещ присъстваща като ноема в съзнанието може да има ноематичен смисъл, то Хайдегер свързва понятията цяло и смисъл по друг начин. Цяло можем да наречем само битието, а следователно само то притежава смисъл. Подстъпът към битието е вещта (подръчното), а следователно тя е и субстрат на битието. А, от друга страна, смисълът на една вещ може да се разкрие само в светлината на основанията и в светлината на битието. Подръчното при Хайдегер играе ролята на ноематичен субстрат. Вещта е първото нещо, което влиза в съзерцанието. В съзерцанието има раз-отдалечаване (*Ent-fernungen*), съзнанието се насочва към подръчното и забравя за собствената си телесност. Съществуването е вече разделено на съзнание и неща съществуващи в света, в пространството. Пространството е част от света. Субектът всеки път го заварва като нещо налично.

Една аналитика на *Dasein* поставя основно въпроса за идентичността му и за неговата структура. *Dasein* желае навсякъде да бъде у дома си и навсякъде не е у дома си, защото има нужда битието да бъде негов дом. *Dasein* няма място т.е. не е субстрат, но към него е необходимо да се подходи като към субстанция. Субект-субстанция тази конструкция ни е позната от Хегел, но в § 25 на “Битие и време”, Хайдегер използва понятията *subjectum* и субстанция за характеризиране на Бъденето-ето-на. ”Субстанциалност е онтологическата ръководна нишка за определянето на биващото, откъм което се отговаря на въпроса Кой.”(Хайдегер, 2004, с. 96). *Dasein* е обвързано с въпроса “Кой”. Този въпрос трябва да ни даде същността на търсеното, а последното е добре познатото “Аз”. “Аз”-ът е есенциалната определеност на *Dasein*, която трябва да бъде екзистенциално интерпретирана. ”Субстанцията” на човека, пише Хайдегер, е неговата екзистенция. Така, че “ноезите” на това “Аз” са “угризения”, “боязън”, “страх”, “любопитство” и т.н. Хайдегер прави екзистенциална интерпретация на трансценденталното “Аз”, последното не е статичен субект, а живо същество, личност, която има “Себе-си-то” (*Selbst*) като налично. *Dasein* намира себе-си първо в подръчното от околния свят, това, за което най-напред полага грижи. То съществува първо

като погрижване, но изхождайки от себе си открива другите “Аз”-ове, които съществуват заедно с него. Другите са също така налични (Auch-da-sein), те са подобни на него, Dasein дели светът с тях. Те биват заварени в света, а човек научава за тях по аналогия със себе си. Dasein във връзката си с другите се превръща в Mitdasein. Ние винаги споделяме битието си с останалите хора, дори когато сме самотни (Alleinsein). Като съществуване в света Dasein е Mitdasein. Битието Dasein като Mitdasein е заключено в обгрижването (Fürsorge). Хората не са пособия, те са същества като нас и се нуждаят от обгрижване. Грижата за другия в модуса на Бъденето – един-с-друг (Miteinandersein) трябва да помогне на ближния да се разкрие като определена личност. Истинското обгрижване не бива да доминира над другия, а да изпреварва неговото Seinkönnen, да го подпомага.

Хайдегер извежда съществуването на другите подобно на Хусерл, подобно на неговото alter Ego, но термина обгрижване не е неутрален. Обгрижването е свързано с доминация над Другия. Според Хусерл трябва да ползваме емпатия спрямо другото Аз, да бъдем съпричастни с него, да чувстваме с него, а не да го доминираме. Чрез емпатията можем да пресъздадем обекта, който възприемаме, а именно да в-чувстваме, да съ-преживеем другия като душа и тяло. Тя не предопределя бъдещия живот на другия, нито се намесва в настоящия, съпричастността е просто съпреживяване на другия, на неговите идеи, чувства и т.н., не изисква доминация над другия. Но Хайдегер замества интенцията с грижа и оттам следва, че откриваме другия чрез обгрижване, а това води до необходима доминация на Dasein като Mitdasein над Другия. Доминацията присъства и при погрижването – светът се състои от подръчни пособия и природни наличности, но чрез пособията природата също става подръчна. Емпатия може да бъде търсена в опита Dasein да обгрижва другия от към неговото може да бъде, откъм неговата проекция, откъм разглеждането на Другия като Dasein, някой подобен на мен самия. Доминацията е необходима за разкриването на смисъла на човешкото битие, защото мислещото същество трябва да отграничи себе си от другия и да разбере другия от към неговото може да бъде. Ако човекът стане подвластен на Другите (вж. Хайдегер, 2004, с. 104), то той

може да загуби себе си (автентичността си), личността си, да стане неразличим от тълпата, да се превърне в *das Man*. В състоянието на безличност всеки "... е Другият и Никой – самият той." (Хайдегер, 2004, с. 105). *Das Man* попада във феномени като "бъбренето" (*Gerede*), "любопитството" (*Neugier*), "двузначността" (*Zweideutigkeit*), всички тези форми на съществуване в делничността правят човешкото същество неавтентично, неистинско, фрагментарно. Делничността кара човека да стане безчувствен към слоевете на битието, към значимите неща, към истински ценното. Светът на *Man* е затънен и потулен. Бъбренето е загуба на автентичната реч и "подражание на приказаното", "препредаване на реченото" (вж. Хайдегер, 2004, с. 134). Бъбренето не е съзнателно представяне на нещо, а говорене заради самото говорене, подчинение на публичността, начин на потискане на всяко ново питане. Любопитството е повърхностното гледане, което не позволява вниманието да се задържа дълго върху един предмет и осигурява постоянна възможност за разсейване. Любопитството желае само да гледа, но не и да разбира видяното. Бъбренето и любопитството дават възможност на човек да забрави за своята самост и така се изгражда лице за пред публичността, което е различно от собственото, а това е двузначността. В публичното пространство мислим едно, а казваме друго. "Под маската Един-за-друг играе Един-срещу-друг." (Хайдегер, 2004, с. 139). Публичността превръща човека в нещо безлично. Но как човекът да намери своята истинска (автентична) същност? Чрез битието на настроението (*Gestimmtsein*).

Dasein притежава своя собствена способност да разкрива и просветлява, своя собствена разкритост. *Dasein* е изявеност, Ето-на (*Da*) и хвърленост (*Daß*)-на първо място *Dasein* е едно трансцендентално съзнание, нещо съществуващо между един наличен субект и един наличен обект, способно да бъде по-скоро "Там", от колкото "Тук", а на второ място *Dasein* е фактуалност, това, Че той е "Тук" в света, Че е наличен, Че е хвърлен в съществуващото, това че битието на *Da* се разкрива в неговото *Daß*. Ето-на битието (*Da-sein*) има способността да разкрие същността (основанията) на всяко едно нещо, то представлява теоретичната способност на човешкото битие да разбира и тълкува. *Daß* като фактуалност дава *Da-sein* като винаги присъстващо, разположено в света и зависимо от всичко, което

може да го връхлети от този свят, но също да му позволи чрез волята да устои на всяка опасност. Само чрез Да и Daß (неговият модус на разположение) може да се разкрие битието на Dasein.

Хайдегер смята, че интенционалната същност на Dasein се разкрива чрез серия от настроения. Човешкото битие е боязливо. То е разположено в света, а светът е източник на различни форми на вредоносност. Furcht е уплахата от нещо конкретно, нещо страховито. Боязънта има свои ноетични форми като Erschrecken (стряскането), Grauen (тръпката), Entsetzen (ужаса). Боенето може да доведе до пропадане в публичността, но може да предизвика друг ноетичен феномен, който да върне наличното битие в неговото истинско (автентично) състояние. Боязънта може да се прояви като боене от загубата на автентичност, като страх от разпадането в публичността. Страхът (Angst) е бягството, отвръщането от публичността. Страхът не е страх от нещо конкретно. Той е фундаментален, страхуването идва от възможността за загуба на себе си, за разпадане в света. “Така страхът отнема на Dasein възможността,... да се разбира из “света” и из публичната изтълкуваност.” (Хайдегер, 2004, с. 148). Ноетичният феномен “страх” провежда при Хайдегер една своеобразна феноменологическа редукция, която води до уединяването на Dasein и само-разбирането му. Dasein отхвърля спокойствието на делничното тълкуване и попада в изначалната ситуация на неприютността (Un-zuhause). Боязън е скритият страх, който води към пропадане в посока света. Истинският страх води до усамотяване, до откриване на собствената отделност. Страхът разкрива и основната структура на човешкото битие-грижата. Боязънта по-скоро обърква, кара човекът да изпадне в паника и да забрави за себе си. Допускайки нищото в съзнанието, страхът води до разбирането на себе си като нещо уединено и самотно, до разкриването на собствената си същност. Човекът разбира, че като една захвърлена индивидуалност в света чувства “грижа за себе си”, отнася се към себе си. Изпитва волево желание за живот, желае да бъде, искането да се живее “Накъм”, именно в това искане и желание се проявява грижата (Sorge), а оттам тя се насочва и към другите неща.

Как ноетичният феномен грижа като основна структура на Dasein замества понятието на Brentano и Husserl интенция? Има ли това връзка с търсенето на смисъла на цялото?

Освен изявеност и разположение, Da-sein е и разбиране и изтълкуване. Да, когато търсим цялото трябва да имаме предвид цялото. Онтологическата херменевтика на Хайдегер идва от опита му да изясни напълно категорията цяло. Цялото може да бъде само тогава, когато се свържат неговите предишни и бъдещи фрагменти. Разбирането е свързано с разкриването на възможностите на едно нещо, а изтълкуването с неговото Пред (Vor). Смисълът на една цялост може да се схване само чрез разбиране (Verstehen) и изтълкуване (Auslegung) и обратно. Dasein е възможност, може да направи нещо (können), разбирането е разкриващо Можене-да-се-бъде (Sein-können). Тази възможност за екзистирание прави човека “индиферентен на произвола”. Като възможно битие, Dasein се оказва свободно битие, започнал да съществува той притежава серия от възможности, а разкриването им е собствено разбирането. Разбирането притежава своя екзистенциална структура, която се нарича проект (Entwurf) (вж. Хайдегер, 2004, с. 118). Проектирането на себе си в бъдещето е свързано със саморазбирането, самопознанието, правенето на себе си прозрачен (Durchsichtigkeit). Ноетичният феномен разбиране позволява всяко нещо да бъде съзряно с оглед на неговото бъдещо развитие и най-вече Dasein. Само ако човекът може да разбира себе си автентично (eigentliches) като цялост, то той може да разбере и всяка една друга предметност.

Ноетичният феномен изтълкуване е свързан с изграждането на разбирането. Когато се търсят възможностите на едно нещо, е необходимо да се тръгне от една предварителна постановка. За разбирането на всяко нещо, което е замесено (Bewandtnisganzheit) в света е необходимо да има едно предварително понятие, една предразбраност. За всяка една цялост (ganz) трябва да имаме едно Предимане, Пред-виждане, Пред-улавяне в посока на какъвто е определена изтълкуваемост. За да бъде разкрит смисълът на една цялост е необходимо да се борави с осъзнати пред-разсъдъци. Изтълкуването е, в собствения смисъл на думата, осъзнато пред-разбиране на нещо. “Смисълът е структурирано чрез Предимане, Пред-виждане и Пред-улавяне. Накъм на надхвърлянето, откъм което нещо става разбираемо като нещо.” (Хайдегер, 2004, с. 122). Протенцията и ретенцията при Хусерл са заместени от ноетичните феномени разбиране и изтълкуване. Въпросните свързват бъдещите и минали моменти в едно цяло и

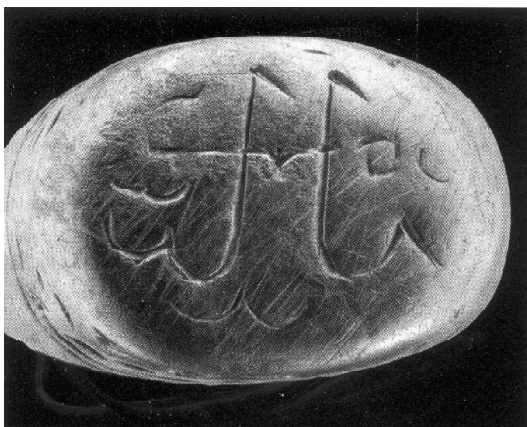
разкриват пълния смисъл на ноемата. Но когато ноематичният предмет е самото битие възниква фундаментален проблем с тълкуването на пред-иманото и разбирането на бъдещия проект. Затова Хайдегер започва с анализа на Dasein и ноетичните феномени, които то съдържа, за да ни покаже неговата близост с битието и продължава с разкриването на пред-разбирането на битието в традицията. Само една цялост, която е смислена може да разкрие смисъла на друга цялост, която се оказва основа на първата. За да започнем да философстваме е необходимо да направим автентичното си Аз прозрачно за себе си, а в последна сметка се оказва, че истинското Dasein е собствено търсещото мощта на битието. Херменевтичният кръг на Хайдегер е собствено едно тълкуващо разбиране. Не може да бъде разбрано бъдещето без миналото и изтълкувано миналото без бъдещето. Ако човекът приложи тълкуващото разбиране към себе си осъзнава своята ценност и желанието за живеене “На-към”. Сми-сьълът на битието зависи от осъзнаването на цялостта на Dasein и неговата същност, грижата за себе си и отнасянето на тази грижа към света и околните. Желанието за разбиране на себе си прави Dasein прозрачна цялост. Само една откритост може да влезе в съгласие (хармония) с друга разкрита цялост. Dasein е разкритост изобщо (Erschlossenheit überhaupt), разкритостта обхваща цялата битийна структура, която е станала открита благодарение на ноетичния феномен грижа. Dasein е и хвърлено надхвърляне (geworfenen Entwurf, разкритостта е същностно фактуална и също така представлява разбиране и саморазбиране. Разкритостта на съзнанието води към откритостта на света, принципът на хармонията между разкритост и откритост е път към същността на истината, а оттам до връзката между съзнанието и реалността. Проблемът е, че пълното разкриване на Dasein е възможно чрез визията за неговото преди и неговото след, но всеки път то има още нещо, което може до самия край. Именно чрез смъртта Dasein става цялостно битие (Ganzsein). Това, че човекът е битие към смъртта и смъртта го води до разкриване на самия него като цялост и до загуба на неговата изявеност и фактичност, тя го кара да трансцендентира, да търси смисъла на съществуващото в цялост. Човекът знае, че някой ден смъртта ще настъпи и тогава той ще престане да бъде фактичност и изявеност, този проект към края отключва гласа на съвестта. Съвестта е онова,

което дава възможност на човека да екзистира, да надхвърля собствената си хвърленост. Съвестта води до вината, а чрез вината Dasein разбира себе си и собствените си действия като можене. Истинското разбиране на зова на съвестта води Dasein в неговото битие, да бъде нещо, което носи вина, виновно битие (Schuldigsein). Това, че човешкото битие може да бъде виновно го тласка към решителността. Последната предоставя възможността на Dasein да бъде цяло, човешкото битие е винаги едно можене да бъде цяло (Ganzseinkönnen). Съвестта позволява това битие да се саморазбира, а решителността да действа и отнася към друга цялост. Истинското Dasein е саморазбралото се налично битие като цялост, естествено то разбира, че съществуват и други обособими единичности, които притежават свое начало и свой край. Оттам то поставя въпроса за съществуващото в неговата цялост, като тази цялост е също времева или исторична, като моженето да бъде цяло. Dasein може да екзистира и екзистира исторично, само защото в основанията на битието си е времево (вж. Хайдегер, 2004, с. 287). Dasein собствено не е човека, а модус на човешкото битие. Той е нещо времево, но има възможност да утвържда своята устойчивост и твърдост. Благодарение на “грижата”, той открива своята същност като самостоятелно присъствие (Anwesen), а усамотеността му позволява тази същност да бъде отстоявана. Само ако е възможно да познаваме собствената си откритост като цяло и отстояваме твърдо присъствието си, е и възможно да разкрием смисъла на битието и отстояваме неговата същност. Само една цялост, която е разкрила своя смисъл и го отстоява може да трансцендентира към друга цялост, която е и основание на първата. Именно в това се състои същността на онтологията – отношението между битие и съществуващо, а фундаменталната онтология разглежда отношението между битието и изявеното съществуващо, каквото е Dasein. Аналитиката на Dasein представя системата от ноетични феномени, която присъства в човека и как тя предразполага за отнасяне към цялото, което е постоянно основание на съществуващото. Две цялости се свързват една с друга времето Dasein и постоянно присъстващото Sein. Това е фундаменталната връзка, която ни предшества и ще продължава да съществува в един хоризонт от възможности.

В заключение трябва да кажем, че по същество фундаменталната онтология е онто-хрония. Времето е същност на Dasein и то дава възможност на логоса да се разгърне. Времето дава сила на логоса. Логосът във времето трябва да разкрие смисъла на съществуващото (Seiendes) като такова и съществуващото в цялост. Времето е вътрешната характеристика на човешкото съзнание и ноетичните феномени, които то притежава. Времето е даденост в битието, а битието е даденост във времето. Ноетико-ноематичният модел при Хайдегер се превръща в модела “време и битие”.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Хайдегер, Мартин.** Битие и време. С., Акад. изд. Марин Дринов, 2005.
2. **Heidegger, Martin.** Einführung in die Metaphysik, Gesamtausgabe Band 40, Frankfurt am Main, Vittorio Klostermann GmbH, 1983.
3. **Heidegger, Martin.** Die Grundbegriffe der Metaphysik. Welt-Endlichkeit-Einsamkeit, Gesamtausgabe Band 29–30, Frankfurt am Main, Vittorio Klostermann, 1983.
4. **Malpas, Jeff E.** Heidegger's topology: being, place, world, Cambridge, Massachusetts, MIT Press, 2006.

Сребърен пръстен с монограм на името “Симеонис”, XVI–XVII в.,
открит край храма “Св. Равноапостоли Петър и Павел”